

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

**BIDRAG TIL
GREVE KOMMUNES HISTORIE**

HÆFTE NR. 43 Oldermændslav i Karlslunde

Oldermandslav i Karlslunde

Hæfte nr. 43 i serien
"Bidrag til Greve kommunes historie"

**Oldermandslav
i
Karlslunde**

AF

BENTE BAY JØRGENSEN

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

Juni 1998

**Udgivet af Greve Lokalhistoriske Forening
Juni 1998
Layout Peder Broager
1. oplag 400 eksemplarer**

INDHOLD

OLDERMANDSLAV – ELLER LANDSBYLAV	7
OLDERMANDSHORN	8
OLDERMANDSSTAVENE	11
OLDERMANDSGILDER	13
OLDERMANDSGILDE 1917	14
”OFFENTLIGE KASSER” 1865	17
OLDERMANDS-KASSE	17
CARLSLUNDE BY-KASSE	18
FRA TIDEN 1935	21
LAVETS OVERLEVELSE GENNEM TIDERNE	22
ØKONOMI	23
HESTEFORENINGEN	24
OLDERMANDSGILDET 1964	26
OLDERMANDSGILDET 20. JULI 1984	28
VÆRTINDEN 1983	30
SLUTNINGEN PÅ OLDERMANDSLAVET 1988	31
BREVE	32

FORORD

Ideen til dette hæfte er udsprunget af ønsket om - lokalhistorisk set - at få oplysninger om nærsamfundet fra de ældst tilgængelige kilder, og her er oldermandslaugene med deres protokoller en meget vigtig kilde.

Det er foreningens mål at få udgivet et hæfte for hver enkelt oldermandslaug, der har virket i det geografiske område, der i dag hedder Greve Kommune.

På den måde får vi adgang til nogle spændende lokale oplysninger, der ikke er baseret på de *offentlige* myndigheder, men er en beretning af folk, der boede i området, og som ikke var afhængige af om de nu var tilstrækkeligt fidèle over for deres foresatte.

Hvert andet hæfte de næste par år vil være ”oldermands-hæfter.”

Peder Broager

OLDERMANDSLAV - ELLER LANDSBYLA

Landsbylav - eller bare lav - kendes overalt i landet. De var datidens måde at organisere og styre de daglige gøremål i landsbysamfundene. Dette er også gældende for Karlslunde, hvor man med sikkerhed kan spore lavets historie tilbage til 1786. I virkeligheden er historien - efter al sandsynlighed - betydelig ældre.

I dette hæfte er den ældste dokumenterede del af lavets historie hentet (citeret) direkte fra: "*Karlslunde Sogn*" skrevet af Valdemar Mortensen (førstelærer i Karlslunde 1902 til 1935).

Der er i denne del af teksten indsat enkelte oplysende kommentarer, men ellers er Valdemar Mortensens tekst brugt uændret, fordi bogen i dag kun er kendt af ganske få og - trods genoptryk - ikke mere kan købes.

Tiden fra 1935 til gårdmandslavets endelige opløsning i 1988 er beskrevet gennem erindringer fortalt af de sidste medlemmer og af deres børn.

OLDERMANDSLAV

Fra gammel Tid dannede Landsbyernes Gaardmænd (Bymændene) et Lav, hvis Formand var Oldermænden, og hvis Love var de saakaldte "Vider og Vedtægter", der i vore Dage er samlede og udgivne.

Desværre er Karlslunde Vider ikke bevarede, men Oldermændshornet og tre Stave findes endnu, ligesom de gamle Kort over Sognet fra 1795 før Udskiftningen og et Udskiftnings-kort, der altsammen følger Oldermænden den Dag i Dag.

Nu holdes kun Oldermændsgilde to Gange aarlig, men fra gammel tid holdtes seks, nemlig fire Kvartalsgilder, Tiendegildet ved Kyndelmisse og Majgildet, hvor der skiftedes Oldermænd.

Pligten til at være Oldermænd gik fra Gaard til Gaard solret om fra Mtr. 5 i Byens nordøstre Hjørne; og denne Orden følges endnu; men da Lavet jo ikke mere har den Betydning som i ældre Tider, er en Del af Mændene traadt ud.

Endnu behandles dog Sager som Vedligeholdelse af Vejen til Stormosen, Græsningen langs Vejen, Vedligeholdelsen af Broen over

Bækken ved Mosen, Oprensning af Silkemads Kilde m. m. Der idømmes ogsaa endnu Mulfter for at komme for sent til Skiftegildet.

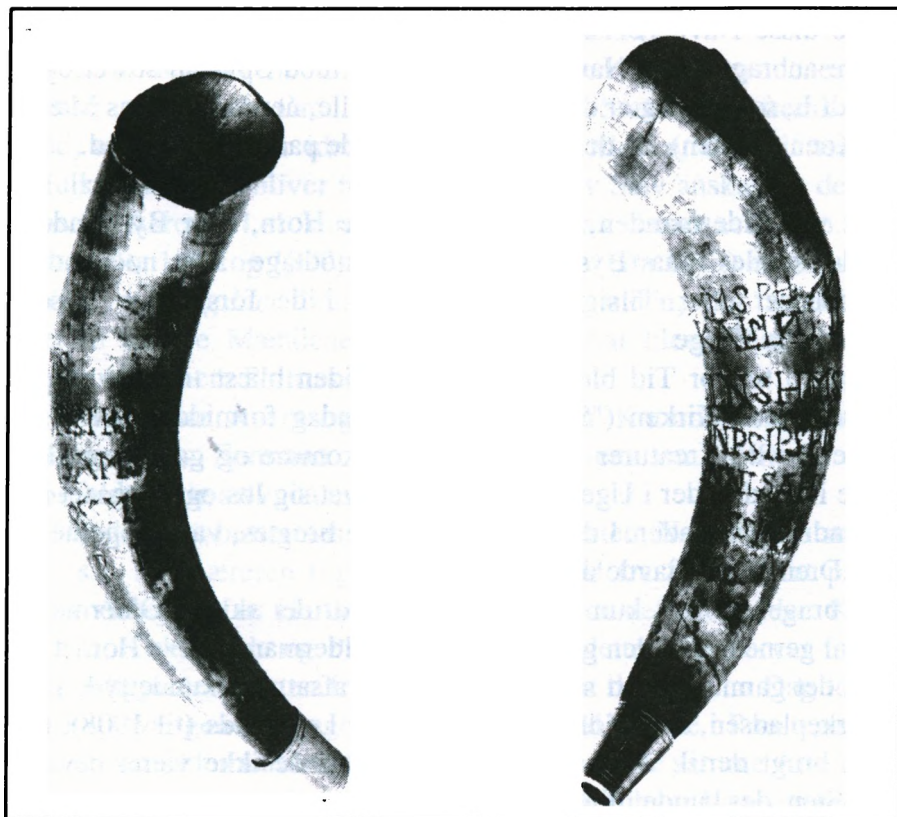
Gården der havde Mtr. 5 hed Toftholm, men lige som flere andre gårde udstykket. Denne orden blev fulgt igennem alle årene oldermandslavet bestod.

I en gammel protokol er skrevet flere ting, der vedkom lavets gøremål, så som vedligeholdelse af vejen til og igennem Stormosen (i dag Kongens enge - og næsten alt bebygget), græsning langs vejene - alt blev udnyttet. Vedligeholdelse af broen over bækken ved mosen. Oprensning af Silkemads kilde, der lå på Kildeagergård. Gården lå i den sydlige side af Karlslunde og er brændt. Der blev ikke opført en ny gård, jorden blev udstykket til gartnerrier. Der blev også idømt mulkt for at komme for sent. Den regel blev gennemført lige til oldermandslavet blev opløst, dog med ændringer af prisen: fra een krone og til sidst fem kroner.

OLDERMANDSHORN

Oldermandshornet er fra 1786; under Navnet "Karlslund" staar indridset i 4 Rækker - de daværende Bymænds Navne:

1. Række	L N S	Lars Nielsen	Mtr. 5, nuv. Toftholm
	H M S	Hans Mortensen	Mtr. 11, Strandgaard
	O S S	Ole Sørensen	Mtr. 46 (25)
	O N S	Oluf Nielsen	Mtr. 8, Østergaard
	I K S	Jens Knudsen	Mtr. 20, nu 3, Hastrupmarken
	H K S	Hans Knudsen	Mtr. 13, Bytoftegaard (broder til forrige)
2. Række	N P S	Niels Pedersen	Mtr. 10, Klintegaard
	I P S	Jacob Pedersen	Mtr. 14,
	P N L S	Peder Nicolaisen	Mtr. 7, Carlslundegaard
	L N S	Lars Nielsen	Mtr. 15, Kildeager
	A M S	Anders Madsen	Mtr. 12, Aasager
	N N S	Niels Nielsen	Mtr. 28, Søndergaard

3. Række N N L S Niels Nielausen Mtr. 16, Vendalsgaard
 A H S Anders Hansen Mtr. 17, Vaaningstedgaard
 M L S Morten Larsen Mtr. 23, nu 21, Kildevældsgaard
 O S S Ole Sørensen Mtr. 18, Vestergaard
 M P S Morten Pedersen Mtr. 20, Universitetsgaarden
 C L S Christopher Larsen Mtr.19, Højmarksgaard
4. Række M M S Morten Sørensen Mtr. 4, Vildmosegaard
 P P S Peder Pedersen Mtr. 9, Langagergaard
 N I S Niels Jensen Mtr. 24, nu 22, Møllehøj
 I P S Jens Pedersen Mtr. 25, nu 23, Nordtoft
 I M S Jens Mortensen Mtr. 16; tilføjet 1807, da N.
 Nielausen giftede sig ind paa Mtr. 20, og J. M. fik Nr. 16

Alle disse Navne er skaaret af en øvet Haand; mere tilfældigt er senere anbragt andre Navne. Paa tværs ud mod Spidsen ses et dybt, brændt L, som mulig er det ældste af dem alle, nemlig Ejerens Mærke paa Koen (Studen), da den i sin Tid græssede paa Byens Fællede.

Det var Oldemanden, der blæste i dette Horn, naar Bymændene skulde samles paa Bystævnet for at modtage alle nødvendige Meddelelser eller Tilsigelser til Arbejde i de forskellige Aase i Bymarkens Vange.

Lige op til vor Tid blev der i Sommertiden blæst til Stævne paa Pladsen foran Kirken ("Skolebakken") Søndag formiddag, hvor saa de, der havde Kreaturer i Mosen, maatte komme og gøre Regnskab for de Høveder, der i Ugernes løb havde revet sig løs og var gaaet ind paa andres Omraader. I de sidste Aar, dette brugtes, var der gerne de store Dreng, der havde denne Bestilling.

Nu bruges Hornet kun ved det Gilde, hvor der skiftes Oldemand; da skal gerne baade den gamle og den ny Oldemand prøve Hornet.

Paa det gamle Bykort ses intet *Bystævne* afsat; det kunde tyde paa, at Kirkepladsen, som tidligere var Skolens Legeplads (til 1908), har været brugt dertil; der har dog i Mands Minde ikke været bevaret store Sten, der kunde minde herom.

Der er nogle store sten ved gadekæret, der er anbragt i meget nyere tid, nemlig af Karlslunde Bylaug 1975. De har intet med det gamle bylav at gøre.

OLDERMANDSSTAVENE

Der er bevaret tre Oldermændsstave med Gaardmændenes Bogstaver i den gamle Orden. Naar Hakkerne i Staven (der fremkommer ved, at der for hver idømt Mulkt skæres Mærke, som slettes, naar Mulkten betales) bliver for store, maa en ny Stav anskaffes; der er jo ogsaa i Aarenes Løb kommet nye Mænd paa Gaardene. De to ældste Stave (fra 1859 og 1879) er af Eg; den sidste (fra 1913) er af Ask.

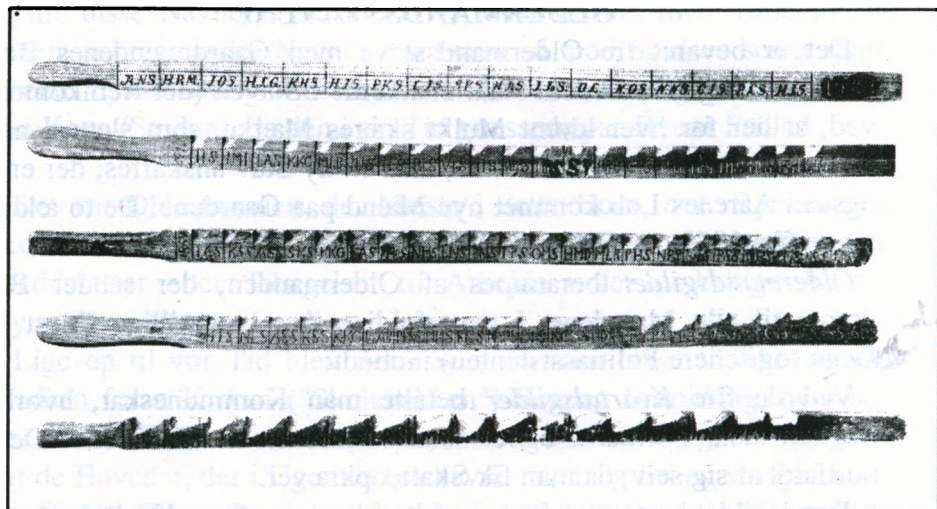
Oldermændsgildet berammes af Oldermænden, der sender Bud derom til alle Mændene. I mangfoldige Aar blev tillige Præst og Degn (og senere Politiassttanten) indbudt.

Ved de fire *Kvartalsgilder* betalte man Kommuneskat, hvorfor Sogneraadets Formand og et andet Medlem var til Stede. Dette bortfaldt af sig selv, da man fik Skatteopkræver.

Tiendegildet bestemtes for saa vidt af Præsten. Naar Kapitelstaksten var sat, tog Læreren (og en velvillig Mand fra Sognet) fat paa det store Arbejde efter Hartkornslister at udregne de tre Tiender: Kongetiende, Kirketiende og Præstetiende. Naar dette Arbejde var færdigt, bekendtgjorde Præsten fra Prædikestolen, at den og den Dag tog han og Kirkeværgen (i mange Aar Læreren) mod Tiende i Præstegaarden; saa vidste Oldermænden, at han skulde have Gilde samme Aften. Hele Dagen var der saa aabent Hus i Præstegaarden, hvor Læreren sad med Præsten i dennes Stue og modtog Tiende.

Efterhaanden som Mændene havde betalt, blev de anmodet om at gaa ind i Spisestuen, hvor et veldækket Bord med kold Anretning ventede dem. Hvad der ifølge gammel Skik særlig hørte sig til den Dag, var Snaps og Æbleskiver. Senere paa Dagen samlede saa Gaardmænd og Husmænd til Gilde hos de respektive Oldermænd.

Disse Gilder bortfaldt af sig selv, da Loven om Tiendeafløsning traadte i Kraft. Ved Majgildet - 1. Maj skulde man møde allerede Kl. 2; denne Dag var der Mulkt for at komme for sent. Paa det givne Klokkeslet fremtog Oldermænden Staven og raabte Navnene op, og ud for de manglendes Navne skar han et Hak. Gildet begyndte med Spising; i ældre Tider var det koldt Bord, i nyere Tid først en varm Ret. Efter Bordet var der Forhandling om de Sager, der laa for, men saa for øvrigt spillede man kort.

ØLDERMANDSSTAVENE

*Den øverste og nederste er Husmændenes, de andre
Gaardmændenes (fra 1913, 1859 og 1879)*

For en Del Aar siden var der Tale om at ophøre med disse Gilder, da de ikke længere havde den Betydning som forhen; men man blev dog enige om at bevare Lavet og indskrænke Gilderne til to Aarlig.

Og det vil altid være godt og have Betydning, at Mændene i samme By af og til samles og drøfter, hvad der er fremme i Tiden baade i Byen og Amt og Stat.

Og det skal siges til Lavets Ros, at selv om saa mange Mænd selvfølgelig er af forskellige politiske Anskuelser, saa har Politik aldrig formaaget at gribe forstyrrende ind i den Følelse af Samhørighed, der er en Overlevering gennem mange Slægtled.

OLDERMANDSGILDER

KARLSLUNDE OLDERMANDSLAV 1912

Øverst fra venstre:

Forp. Jensen, Forp. Therkildsen, Propr. Kirkegaard.

2. Række:

*Gdr. S. Larsen, Gdr. H. Larsen, Sognefoged Lars Andersen,
Gdr. P. Pedersen, Gdr. H. Jensen.*

3. Række:

*Gdr. J. H. Jensen, Gdrbst. J. P. Jensen, Grd. L. P. Hansen,
Gdr. V. Lassen, Gdr. J. Larsen, Gdr. I. Jensen, Gdr. J. Holgersen.*

4. Række:

*Gdr. M. Bech (Oldermand), Gdr. N. Olsen (Æresmedlem),
Gdr. M. Madsen, Gdr. Rasmus Larsen, Gdr. J. Pedersen*

OLDERMANDSGILDE 1917

Det lykkedes at føre Oldermannsgilderne frelst gennem Verdenskrigens Vanskeligheder med Rationering o. Desl. Her skal da gives et nøgternt Billede af et saadant Gilde, der holdtes under Krigen (1917):

I den gamle, hyggelige Gaard, hvor den store Bilæggerovn med Aarstallet 1756 endnu staar (og bruges) i Forrestestuen, har man i mange Dage gjort enorme Anstrengelser for at faa ordnet alt til gildet saaledes, at det for en Gangs Skyld ikke skal mærkes, at det er Krigstid og Dyrtid. Der er lyst og varmt i de tre rummelige Stuer, der ligger paa Linie, saa at man straks efter Indtrædelsen ser helt op i Øverstestuen til Længens Vestgavl. Konen i Huset og Pigerne færdes stadig fra Køkkenet gennem Stuerne for at fuldende Anretningen, og hver Gang Køkkendøren aabnes, strømmer en behagelig Duft af Steg ind i Stuen. Langs Vinduerne til Gaardspladsen staar et langt Bord, overdaadig dækket med de lækreste Retter; Fade og Tallerkener dækker hver Tomme af den hvide Dug. Gæsterne er nu saa mange, at de maa spise i to Hold. Præsten og Degnen (Læreren) faar efter gammel Skik Plads ved den øverste Bordende. Der serveres kold, udskaaren Flæskesteg med sovs og Kartoffler til, det er ellers i disse Tider en almindelig Tale, at Flæsket mangler Fedt, men det er ingenlunde Tilfældet her; det er saa fedt og saa lækkert, som man kan ønske sig.

En bemærkning om, at den Gris sikkert ikke havde været paa Rationering, var saaledes paa sin Plads. Saa er der Ribbensteg med Svesker, Frikadeller, Høns i Mayonaise, Æg og Sild, Aal i Gele, Sardinere, salt Paalæg, Schweizerost og flere Slags Syltetøj. Af Drikkevarer findes Gamle Carlsberg, Tuborg Pilsner, Kroneøl og Akvavit; denne sidste faar en særlig Omtale, da den i disse Tider er vanskelig at faa og meget dyr. Man forsyner sig, men til at begynde med tales der kun lidt; men nogle bemærkninger om den sjældne Snaps bliver Anledning til en varm Debat om Afholdssagen og om Nedstemning af Kroer med særligt Henblik paa et foreliggende Tilfælde med en Kro i en Nabokommune, som netop er blevet stemt ned. Saa snart det er godt og vel synligt, at der er taget noget af Fadenc, viser der sig en kvindelig Opvarter, som borttager ved-

kommende Fad og erstatter det med et fyldt; og naar man endelig rejser sig for at give Plads til næste Hold, er Bordet saa vel forsynet, at man kun behøver at skifte Kuverterne for at kunne byde næste Hold til Sæde. Inden man forlader Bordet, lægger hver Mand - undtagen Præst og Lærer - en Krone paa en Tallerken; en meget beskeden Erstatning for, hvad man nyder i Aftenens Løb; men Kronen at erlægge er en gammel Vedtægt.

Man begiver sig nu ind i Mellemstuen til Kaffebordet; der er rigeligt med Kager og endda baade Cognac og Rom. Pigerne kommer jævnlige med Kander med ny Forsyning af varmere Kaffe. Cigar-kassen har staaet til Raadighed lige fra man kom og vedbliver at staa fremme hele Aftenen. Bedst som man sidder, kommer to Sogneraadsmedlemmer ind i Øvrestuen, hvor Formanden og hans Sekretær har taget Plads. De to Mænd - som Regel af de sidst valgte - præsenterer smaa blaa Sedler, Skattebilletter, og modtager Beløbene, dog ofte ledsaget af nogle Bemærkninger. Der betales i Aften baade Statsskat og Kommuneskat (det er i Oktober); Statsskatten er særlig egnet til Forundring, idet den er steget til det fem-seksdobbelte. Min Nabo i Sofaen faar sin Seddel præsenteret; den lyder paa 178 kr.; han bemærker straks, at det maa være en Fejltagelse, endda en meget stor, men han tager dog samtidig Tegnebogen frem og dækker billetten med to Hundredekronesedler.

I Øverstestuen staaer tre lange Borde, og her gaar snart Kortspillet livligt; der spilles L'hombre og Sjavs; ved hver Spiller ligger en anselig Bunke Penge; Omsætningen er ingenlunde lille, men dog ikke som for et Par Slægtled siden, da en enkelt Mand let kunde omsætte flere Hundrede Daler paa saadan en Aften. Hvad der her spilles om, regnes for Smaapenge i Sammenligning med, hvad mange her hjemme har kunnet regne med i disse Krigsaar, hvor det ofte blev, som en Mand bemærkede fornylig; "Lad de andre kun slaas, for jeg tjener Penge". Sognerådsformanden samler de mange indkasserede Penge sammen og glæder sig paa Kommunekassens Vegne over den struttende Tegnebog, der næppe orker at rumme de mange Sedler. Efter Sædvane faar Læreren ved denne Lejlighed et Kvartals Løn; men han afkræves ikke Skat denne Aften.

De, der ikke spiller Kort, sidder i Smaagrupper og samtaler, alt medens de nyder deres Pibe eller Cigar; nogle gaar rundt og iagttager interesseret de kortspillende. Der er ingen mangel paa Petroleum, som ellers er saa knapt tilmaalt i disse Tider. I den forreste Stue, hvor nu Køkkenpersonalet og Karlene spiser, er to store Lamper; i Mellemstuen en stor Hængelampe, og i Øverstestuen fire Bordlamper.

Saa snart Kvinderne har spist, bringer de Forfriskninger rundt, Øl, Cognac, og Rom, alt efter Behag. Præst og Lærer trækker sig tilbage og tager afsked ved borgerlig Sengetid. Men ved Midnat dækkes der et solidt Frokostbord i Forrestestuen, for at Gæsterne kan faa en Bid Brød og en Snaps og en Kop Kaffe, inden de slutter af og begiver sig hjem. Naar alle er gaaet, gaar Oldermannen en Runde i Gaarden for at se og lytte, om alt er roligt i Staldene; og naar han saa slukker den næsten udbrændte Lampe, kan han lægge sig med Bevistheden om, at han har gjort si Oldermandspligt. Det var en god Aften - men den var dyr.

"OFFENTLIGE KASSER" 1865

Også den gang var der tale om flere kasser - nemlig Carlsunde Oldermunds-kasse, Bykassen og Sognekassen, som var kædet sammen og fungerede i de fælles opgaver et sogn skulle løse.

Et eksempel herpå har vi i gamle regnskaber herunder:

Carlsunde Oldermunds - kasse.

1. Mai 1865	24 Rd	2 m	14 sk
Skyldte Bykassen	1 Rd	3 m	12 sk
	<hr/>		
	22 Rd	3 m	2 sk

Sprøjte	3 Rd	0 m	0 sk
Fod til Sprøjte	1 Rd	0 m	8 sk
Jordmoderg.	12 Rd	0 m	10 sk
Sprøjte	0 Rd	5 m	0 sk
Gl. Per Nielsen	1 Rd	4 m	0 sk

d. 1 Mai 1865	4 Rd	1 m	0 sk
laant af Bykassen	3 Rd	2 m	6 sk
	<hr/>		
	7 Rd	3 m	6 sk

til Jens Christophersen
for Kirkereparation

	6 Rd		
Valtiner	0 Rd		
Jordmoderhuset	1 Rd	3 m	6 sk

7 Rd 3 m 6 sk

Skylder By - kassen 3 Rd 2m 6 sk

d. 13. Juli 1865.

Overført	27 Rd	3 m	9 sk
	54 Rd	4 m	4 sk
	<hr/>		
	82 Rd	1 m	13 sk
har tilgode hos Sognekassen	10 Rd	4 m	15 sk
	<hr/>		
	71 Rd	2 m	14 sk
6 Favne Steen	- 36 Rd	0 m	0 sk
	<hr/>		
	35 Rd	2 m	14 sk
Laant til Sognekassen	22 Rd	2 m	8 sk
	<hr/>		
	13 Rd	0 m	6 sk
Tilgode hos Sognekassen	+ 33 Rd	1 m	7 sk

Eksempel på Lavets virke omkring Aar 1900:

Gadekæret Solgt 10 Aar for 3 kr og 30 Øre om Aaret til
Gaardejer Kresten Jensen i Karlslunde.

Fra 1 Mai 1894 til 1 Mai 1904.

Et andet eksempel:

Salg af Græsset på Veien til Mosen. Lagt i Bys kasse

For 1894 20 Kr 50 Øre

For 1895 16 Kr 00 Øre

30 April 1896 Rasmus Larsen

Mosekassen 42 Kr 75 Øre

Lars Jensen

"OFFENTLIGE KASSER" 1865

Også den gang var der tale om flere kasser - nemlig Carlsunde Oldermunds-kasse, Bykassen og Sognekassen, som var kædet sammen og fungerede i de fælles opgaver et sogn skulle løse.

Et eksempel herpå har vi i gamle regnskaber herunder:

Carlsunde Oldermunds - kasse.

1. Mai 1865	24 Rd	2 m	14 sk
Skyldte Bykassen	1 Rd	3 m	12 sk
	<hr/>		
	22 Rd	3 m	2 sk.

Sprøjte	3 Rd	0 m	0 sk
Fod til Sprøjte	1 Rd	0 m	8 sk
Jordmoderg.	12 Rd	0 m	10 sk
Sprøjte	0 Rd	5 m	0 sk
Gl. Per Nielsen	1 Rd	4 m	0 sk

d. 1 Mai 1865	4 Rd	1 m	0 sk
laant af Bykassen	3 Rd	2 m	6 sk
	<hr/>		
	7 Rd	3 m	6 sk

til Jens Christophersen
for Kirkereparation

	6 Rd		
Valentiner	0 Rd		
Jordmoderhuset	1 Rd	3 m	6 sk

7 Rd 3 m 6 sk

Skylder By - kassen 3 Rd 2m 6 sk

d. 13. Juli 1865.

Overført	27 Rd	3 m	9 sk
	54 Rd	4 m	4 sk
	<hr/>		
	82 Rd	1 m	13 sk
har tilgode hos Sognekassen	10 Rd	4 m	15 sk
	<hr/>		
	71 Rd	2 m	14 sk
6 Favne Steen	- 36 Rd	0 m	0 sk
	<hr/>		
	35 Rd	2 m	14 sk
Laant til Sognekassen	22 Rd	2 m	8 sk
	<hr/>		
	13 Rd	0 m	6 sk
Tilgode hos Sognekassen	+ 33 Rd	1 m	7 sk

Eksempel på Lavets virke omkring Aar 1900:

Gadekæret Solgt 10 Aar for 3 kr og 30 Øre om Aaret til
Gaardejer Kresten Jensen i Karlslunde.

Fra 1 Mai 1894 til 1 Mai 1904.

Et andet eksempel:

Salg af Græsset på Veien til Mosen. Lagt i Bys kasse

For 1894 20 Kr 50 Øre

For 1895 16 Kr 00 Øre

30 April 1896 Rasmus Larsen

Mosekassen 42 Kr 75 Øre

Lars Jensen

FRA TIDEN 1935

Min barndoms oplevelse af Oldermændslavet Fortalt af Helge Bay Jørgensen

Oldermanden er mødets leder, byder velkommen og mindes hvis der er nogle fra lavet, der er faldet bort.

Oldermandsgilder blev holdt to gange om året - i Juli og i November. Engang da far var Oldermand stod huset på den anden ende. Gildet foregik på den gamle gård, hvor der måtte ommøbleres, når der skulle være plads til mere end tyve mænd.

Foruden lavet var degnen og mølleren indbudt. Mor havde ekstra travlt og havde hjælp i køkkenet. Der skulle serveres flæskkesteg med rødkål, brunede kartofler, surt og sødt samt øl og vand (der var afholdsmænd iblandt lavet), derefter blev der serveret ost og suppleret med snaps. Inden deltagerene forlod bordet lagde de 2 kroner for måltidet.

Så gik de ud for at se bedriften, der skulle kigges i alle kroge og bedømmes.

Derefter gik de ind til kaffen med småkager og en lille een. Cigarkassen gik rundt, og så satte de sig i hold, så kortspillet kunne begynde, men forinden skulle protokollen underskrives, og eventuel mulkt betales.

Det hele varede til kl. 3 om morgenen, godt fulgt op af snak og munterhed. Så blev der trakteret med spegesild og smørrebrød samt øl og snaps, helst skulle hanen gale inden de brød op - om sommeren.

Da gæsterne ankom kl. 6 om aftenen, var nogle i biler, nogle med hestekøretøj og andre på cykel. De nærmeste var gående, så der blev en livlig afslutning inden alle var kommet afsted.

LAVETS OVERLEVELSE GENNEM TIDERNE

For en del år siden talte man om at ophøre med disse gilder, da de ikke længere havde den samme betydning som i gammel tid. Gårdene blev drevet selvstændigt og kommunen havde overtaget opkrævning af skatterne. Men det blev alligevel aftalt at fortsætte, men kun to gange om året.

Som tidligere omtalt af Valdemar Mortensen skal det siges: Til lavets ros var det ikke politisk. Selvom der selvfølgelig var mange forskellige meninger, har det aldrig grebet ind i lavets samhörighed. Det har nok noget med slægt at gøre. De, der fulgte efter, ville ikke bryde denne tradition. Det var også en måde at udveksle meninger på - hvad der skete indenfor byen, amtet, staten og ikke mindst for landbruget: at holde sig ajour med tiden.

Som alle sikkert ved, er der sket meget i tiden siden lavets oprettelse op gennem årene med 2 verdenskrige, og her i den senere tid - den tekniske tidsalder.

Der var en periode under Anden Verdenskrig, hvor lavet holdt en pause grundet udgangsforbudet.

Det hele blev startet op igen først i halvtredserne, men nu kun een gang om året - om sommeren.

ØKONOMI

Den 12-12-1964 står der anført i protokollen:

Indestående i Sparekassen	164,27 kr.
Kontantbeholdning	12,00 kr.
<hr/>	
I alt	176,27 kr.
Hævet på sparekassebogen	88,00 kr.
Brugt kontant	12,00 kr.
<hr/>	
I alt	100,00 kr.
(er brugt til rammer til de gamle oldermanskort)	
Kassebeholdning d.d.	76,27 kr.

Revideret af

Peter Holgersen

Mads Gammeltoft

Gårdejer

Gårdejer

HESTEFORENINGEN

Ved novenbermødet i 1932 blev det besluttet, at der skulle dannes en hesteforening. Der skulle købes en belgisk hingst.

Peter Bay Jørgensen - Chr. H. Rasmussen, Klintegården - Jens H. Jensen, Strandgården og Jens P. Jensen, Toftholm blev udvalgt til at købe en hingst - dens navn blev *Pieton*. 1.200 kr. var prisen, det var en stor og stærk hest, som gav et godt afkom.

I 1938 blev der købt endnu een ved navn *Elegant der Hess*, som også gav et godt afkom. Desværre døde den i 1942 uden forudgående sygdom.

Da *Pieton* blev solgt i 1940 på grund af for nært slægtskab, stod foreningen uden hingst. Det samme udvalg påtog sig at købe en ny, som kom til at hedde *Expoar de Vallemont*. Den fungerede til foreningens ophør i 1949.

Blandt Oldermandslavet var det ikke alle, der var medlem af hesteavlsforeningen. Hingsten kunne benyttes af alle indenfor en 10 km's grænse.

Ved foreningens ophør blev der tilbagebetalt det indskudte beløb på 100 kr. - ellers havde økonomien hvilet i sig selv. Overskudet var gået til en årlig generalforsamling og middag.

På den modstående side ses:

Øverst *Pieton* (1932-1940) med Peter Bay Jørgensen.

Nederst Præsentationskørsel på dyrskuet i Roskilde.
Elegant de Hess er den største af hestene.

OLDERMANDSGILDET 1964

Hos Mads Gammeltoft, der dengang var Oldemand, blev der ivrigt diskuteret om at lave en ny kasse til stavene. Dette blev vedtaget, da den gamle var ormædt og måtte holdes sammen med bånd. Det blev besluttet at Brødrene Petersen, der havde tømrerværksted på Tune Hede, skulle lave den nye kasse, hvori stavene og protokollerne skulle ligge. Det blev en meget fin kasse.

Samme aften vedtog man også at tage på skovtur med noget så utraditionelt, at damerne skulle med. Datoen skulle være den 16. Juni 1965. Turen skulle tilrettelægges af oldemanden, Mads Gammeltoft samt yderligere Johannes Hansen og Gunner Bay Jørgensen, og det blev vedtaget at tage en kasse øl med og sodavand til damerne, hvis buschaufføren ville tillade drikkevarer i bussen.

Udflugten

Den 16. Juni kl. 13 var 26 deltagere klar i bussen, øllerne og sodavandene også. Vejret var godt og humøret højt.

Først kørte vi over Taastrup til Albertslund, hvor vi så den nye by, der lige var bygget – meget særpræget med alle de ens huse.

Derefter nordpå til Nøddebo Kro, hvor kaffen blev drukket, og så videre til Theiners Museum ved Aalsgaard. Aftensmaden skulle spises på Regatta pavilionen ved Bagsværd, men da vi ankom, var der ingen mad, de havde glemt os. Ninna Sørensen fik hurtigt ringet til Fiskebæk Kro, hvor hun kendte værten, der lovede at vi måtte komme og spise. Vi måtte køre rundt og se mere natur inden vi spiste.

På vejen hjem gav det os megen morskab, da alt endte godt - det havde nær endt med en pølsevogn. Det var den eneste gang, der blev holdt udflugt.

Billede fra Oldermændsgildet 1977-78: Helge Christiansen, Østergård. Egon Jensen, Toftholm. Gunner Bay Jørgensen, Kildevældsgård. Andreas Jensen, Strandgården (oldermand). Hans Jensen, Møllehøj med stav og horn. Jens Chr. Jensen, Hastrupmarken. Helge Bay Jørgensen, Vildmosegård. Johannes Petersen, Søndergård. Svend Larsen, Vestergård. (fra venstre mod højre)

OLDERMANDSGILDET 20. JULI 1984

Det gamle bykort var i en meget dårlig stand og lokalhistorisk forening var interesseret i, at det gamle blev bevaret, så det ikke gik tabt.

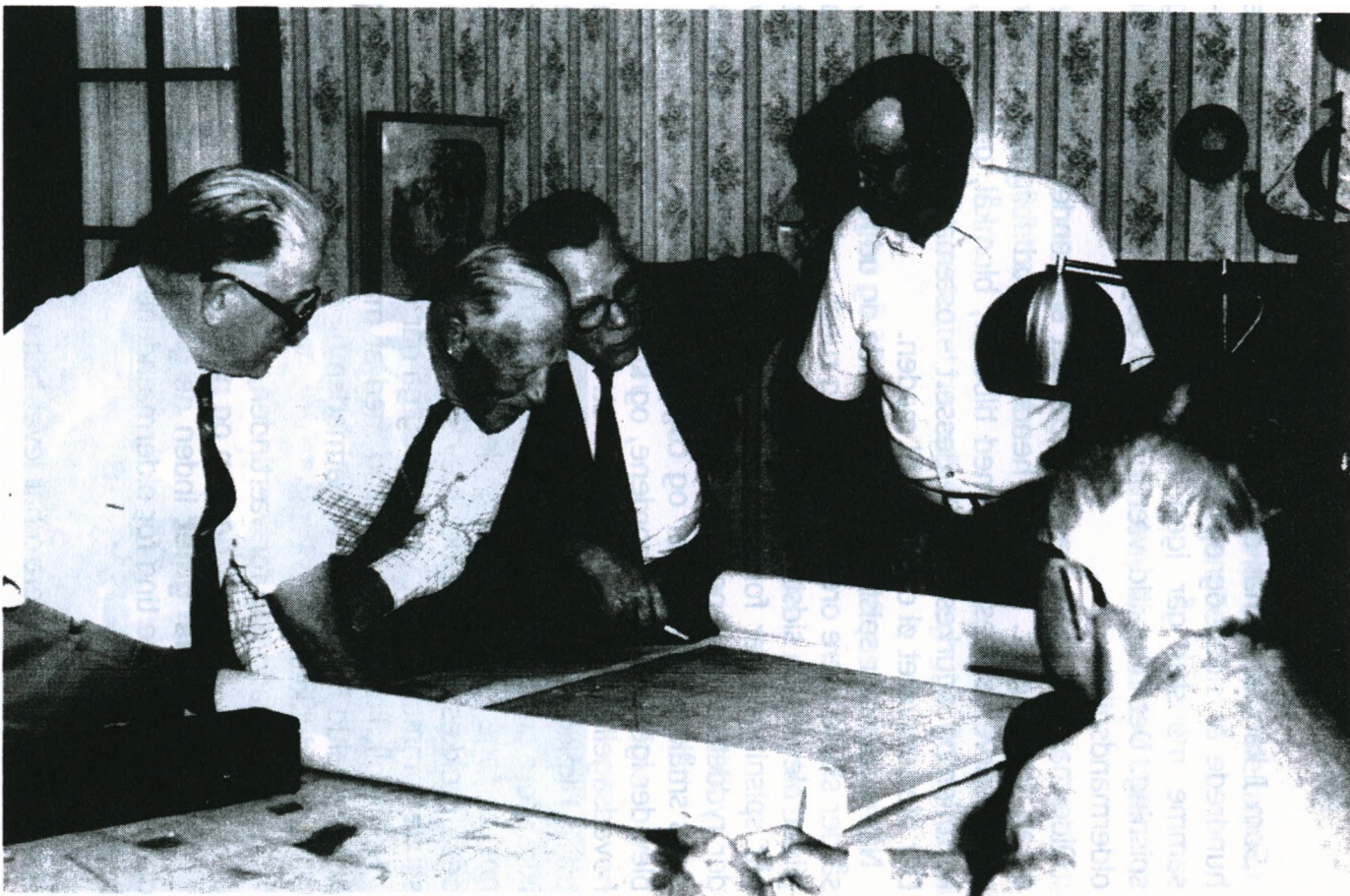
Oldermand Helge Bay Jørgensen havde inviteret formanden for Greve Lokalhistoriske Forening, Georg Gregersen til at deltage i mødet.

Der blev ivrigt diskuteret, hvad der eventuelt skulle ske med tingene: hornet, stavene og kortene i tilfælde af, at lavet blev opløst. Der var ikke mange tilbage.

Man enedes om at kortet skulle restaureres og når lavet opførte skulle tingene på lokalhistorisk arkiv.

Billedet viser det gamle kort, der studeres ivrigt af - fra venstre, omkring bordet:

- Mtr. 18 a Svend Larsen**
"Vestergård" - Hovedgaden 45
- Mtr. 3 a Jens Chr. Jensen**
Gammeltoftvej 3
- Mtr. 8 a Helge Christiansen**
"Østergård" - Østergårdsvej 15
- Mtr. 4 a Oldermand Helge Bay Jørgensen**
"Vildmosegård" - Hastrupvej 32
- Mtr. 5 a Egon Jensen**
"Toftholm" - Tofteholmen 50
- Mtr. 21 a Gunner Bay Jørgensen**
"Kildevældsgård" - Karlslunde Centervej 101

VÆRTINDEN 1983

Som I kan læse, har det været i samme ånd som for flere hundrede år siden og op til vores tid hvor lavet har virket - samme mønster går igen med møde, mulkt, samvær og spisning. Der har altid været kvinder bag, når der kaldtes til oldermandsgilder.

Oldermandens kone havde en meget stor andel af æren for at alt forløb godt. Det var hende der stod for maden. Der skulle serveres flæskkesteg med tilbehør, blomkål, gulerødder, kartofler og agurkesalat. Til dessert - ostemad med syltetøj. Der blev serveret øl og snaps til maden.

Når maden var spist, gik alle fra borde og ud for at se sig om, så der skulle være orden i haven og rundt omkring gården. Da gildet blev holdt sidst i juli måned, var det ikke blevet mørkt når spisningen var forbi. Medens selskabet var udenfor, blev der ryddet af bordene og sat kopper på til kaffe og mindst 3 slags småkager samt likør og cognac. Når kaffen var drukket, blev der igen ryddet af bordene, og kortene kom frem. Det var hovedsagelig Whist, der blev spillet. Imedens havde værtinden travlt i køkkenet, da der skulle smøres smørrebrød. Det skulle ikke være snitter, nej det var rigtig højt smørrebrød, så der var nok at tage sig til, medens de spillede kort. Bordene skulle også dækkes igen, og det blev sent, for det hed sig, at man skulle komme, når det var lyst, og gå når det var lyst.

Nogle gik lige hjem og igang med at malke kørerne. Det var nok ikke altid lige let, for til natmaden fik de alt det øl og snaps de kunne drikke.

Det var en lang dag for værtinden, menogså en sjov dag, for alle var glade, både når de kom og når de gik.

Hanen **skulle ha' galet** inden de gik - der gik sagn om at der ville ske dårlige ting for oldermændene i det kommende år, hvis de gik før.

Gammel overtro har levet helt op til vor tid!

SLUTNINGEN PÅ OLDERMANDSLAVET 1988

På bare fem år gik det meget stærkt ud over deltagerne. Sygdom og død gjorde indhug i flere familier.

Sven Larsen døde i 1987 og Gunner Bay Jørgensen i 1988.

Helge Christiansen var syg og tilbage var kun tre fra lavet, da oldermandsgildet skulle holdes.

Derfor blev det besluttet at opløse lavet og give "tingene" til arkivet.

Kassebrholdningen på 300,- kr. gik til Kræftens Bekæmpelse.

Et sidste billede taget i Vildmosegård's have - på billedet ses:

Mtr. 4a	Helge Bay Jørgensen	og hustru Edith
Mtr. 5a	Jen Chr. Jensen	og hustru Edith
Mtr. 3a	Egon Jensen	og hustru Erna

Brev fra Greve Lokalhistoriske Arkiv 1984

Greve Strand den 9.8.1984

Til oldermandslaugets medlemmer.

Hermed sendes -

Hermed vil jeg gerne takke, fordi jeg blev inviteret til at deltage i Jeres laugsaften.

Det var en meget spændende oplevelse og det var en hyggelig aften. Især var det for mig vældig lærerigt, at høre Jeres fagsnak om alt det landbrugsfaglige - en problemverden, som jeg jo aldrig har kendt.

Også den kammeratlige - lidt drillende - men også ærlige omgangstone var meget forfriskende.

Som kvittering for en dejlig og lærerig aften vedlægges et par fotos til minde om begivenheden.

Med venlig hilsen

G. Gregersen

G. Gregersen
arkivar

Brev fra Kræftens Bekæmpelse - 1988

Helge Bay Jørgensen
Hastrupvej 32
2690 Karlslunde

20. december 1998

Kræftens Bekæmpelse har haft den store glæde i forbindelse med vort landslotteri at modtage kr. 300,00 som gave fra Dem.

Vi beder Dem modtage foreningens varmeste tak for denne smukke støtte og takker for sympati, De herved har vist vort fortsatte arbejde i kampen mod kræften.

Med venlig hilsen

Lene Smidt
kontorchef

Brev fra Greve Lokalhistoriske Arkiv - 1988

Helge Bay Jørgensen
Hastrupvej 32
2690 Karlslunde

20. december 1998

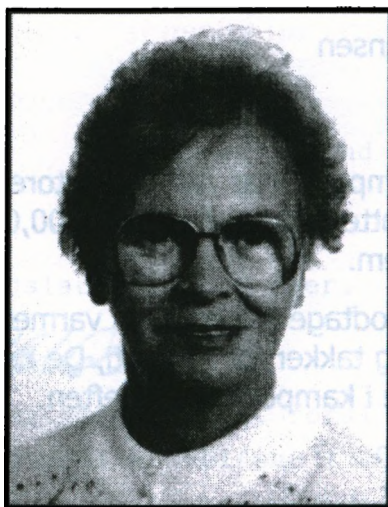
Arkivet takker hermed for Deres indlevering af oldermands-laugskasse, oldermandsprotokol, gl. matrikelkort fra Karlslunde farvefoto af de 3 sidste oldermænd m. hustruer samt kopier af div. papirer fra oldermandslauget.

Deres indlevering har nr.: 1988/77

Skulle De senere komme i besiddelse af materiale, som De skønner er af interesse for arkivet, hører vi meget gerne fra Dem igen.

Med venlig hilsen

Lene Møller
bibliotekar

**Bente Bay Jørgensen
f. Larsen**

Bente er født i 1933 på Grevegården, hvor hendes slægt havde boet i mange år – indtil den blev solgt til kommunen og i dag danner rammen om Greve Museum.

Bente gik i skole i Greve og var senere på Rødning Højskole.

Bente blev gift med Gunner Bay Jørgensen på Kildevældsgården i Karlelunde.

Efter Bente blev alene flyttede hun til huset, som hendes forældre havde bygget på Grevegårdens jord.

Bente er en skattet gæst på Greve Museum, hvor hun har indtalt flere lydånd. Hun er også en god fortæller.

Bente har siddet i flere bestyrelser og er i dag medlem af bestyrelsen for Greve Lokalhistoriske Forening, hvor hun gør et stort arbejde.

Serien "Bidrag til Greve kommunes historie" omfatter nu følgende "Gule hæfter"

1	Greve sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
2	Greve sogn - folketællinger 1801	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
3	Kildebrønde sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
4	Oeders Efterretninger 1771	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
5	7 soldaterbreve fra 1864	v/ Gunnar Petersen
6	Tune sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
7	Karlslunde sogn - 1836	v/ Ole Eriksen og G. Gregersen
8	Samtale med Maren Petersen	v/ Ole Eriksen
9	Forsamlinghuset "Godhaab"s start	v/ Ole Eriksen
10	Bybranden i Kildebrønde	v/ Bjørn Helles
11	Tiggerliv i gamle dage	v/ Meta Nielsen og Ole Eriksen
12	Vilhelm Pedersen	v/ Bjørn Helles
13	"Strandgreven"	v/ Ole Eriksen
14	Sønderholm boplads	v/ B. Andersen og L. Pedersen
15	"Kaldet følger enken"	v/ E. Doberck
16	Greve Hospital	v/ Ole Eriksen
17	Da Greve-Kildebrønde blev storkommune	v/ Frøde Hansen
18	Karlslunde Landsby	v/ Inger Vestergaard
19	Et livstestamente	v/ G. Gregersen
20	Elev i Mosede skole	v/ Gudrun Jensen
21	Erindringer om Mosede Fort	v/ Halvor Boiehøj
22	Erindringer fra min barndom - 1	v/ Kirsten Petersen
23	Erindringer fra min barndom - 2	v/ Kirsten Petersen
24	Erindringer fra min barndom - 3	v/ Kirsten Petersen
25	Tune-sprøjten	v/ Poul Gehl
26	Karlslunde skole 1742 - 1942	v/ Valdemar Mortensen
27	Michael Vulf Giøer legat	v/ E. Doberck
28	"Josef" og "Illegalt til Sverrig"	v/ Halvor Boiehøj
29	Flugten til Sverrig	v/ Bjørn Helles
30	Mosede Politi 1935 - 1985	v/ Ole Eriksen
31	Dobbeltmorderen på Kildebrønde mark	v/ Bjørn Helles
32	De svenske soldater på Greve-egnen	v/ Bjørn Helles
33	2 kvindeskæbner fra Hedeboegnen	v/ Inge-Lise Overballe
34	Ryg og rejs - en pipe tobak i Køge Kro	v/ Karl Johan Rubæk
35	Valentinere på Geddesdal 1822 - 1927	v/ Carl Erik Andresen
36	"En velnæret Arbejder er
som en kjæmefodret hest"	v/ Carl Erik Andresen
37	Lidt om Tune i gamle dage	v/ Johannes Hansen
38	"Søfryd" og Anker Christensen	v/ Ole Eriksen

- 39 Et gammelt kort
- 40 En Hundiedrengs erindringer - 1
- 41 En Hundiedrengs erindringer - 2
- 42 Bogbussen i Greve Kommune
- 43 Oldermændslav i Karlslunde

- v/ Ole Eriksen
- v/ Johannes Sørensen
- v/ Johannes Sørensen
- v/ Kirsten From Christensen
- v/ Bente Bay Jørgensen